

ANGLIJA POSLALA ULTIMAT FRANCII.

ADMINISTRACIJA NAME- RAVA PREPREČITI PRE- MOGARSKO STAVKO.

To poročilo je bilo dane v javnost
potem, ko so se člani promogovne
komisije posvetovali s novim
predsednikom o tej zadevi.

ONE KRILI REPUBLIKANSKE STRANKE IZKUŠATI PRIDO- BITI PREDSEDNIKA ZANE.

Gloucester, Mass. — Predsed-
nik Coolidge ne bo dopustil pre-
mogarske stavke. To je bilo reče-
no v nedeljo po konferenci med
Johnom H. Hammondom, ki je
načelnik promogovne komisije,
in članom drjem. G. O. Smithom,
ki je po konferenci s predsedni-
kom Coolidgeom odšel na dom
Johna H. Hammonda v Gloucester.

Washington, D. C. — Med pro-
gresivnim in konservativnim kri-
lom republikanske stranke se je
razvilo tekmovanje za politično
priateljstvo predsednika Coolidgea.

To tekmovanje se je pričelo ta-
koj potem, ko je pred tremi dne-
vi objavil senator Moses, da se bo
s vsemi svojimi močmi potegoval
prihodnje leto za to, da bo re-
publikanska stranka imenovala
Coolidgea za svojega predsedni-
škega kandidata.

Reakcijski republikanci vi-
dijo v tem naznanilo politično pri-
dobiti Coolidgea, ki je pateniran
konservativec, za progresivno kri-
lo republikanske stranke.

Stari republikanski gojaki so
si izbrali vojnega ministra Weeks
za voditelja Coolidgeve kampa-
nje. Po njihovem mnenju je
Weeks primernejši za tako delo
kakor pa Moses. Na vojnega mi-
nistra se laže zanesejo kakor pa
na Mosesa, ki ga smatrajo za pro-
gresivca.

Tega, da je Moses se pred ne-
davnim napovedal ustanovitev
tretje stranke, niso se pozabili
stari nazadnjaški republikanski
gojaki. Zato se bodo s vsemi svo-
jimi močmi protivili temu, da bi
Moses vodil Coolidgevo parado.

Prižadevanje republikanskih
nazadnjakov so v tem oziru pre-
cej težavna in delikatna, če po-
mislimo, da je senator Moses na-
čelnik republikanskega senator-
skega volilnega odbora. Kot ta-
kemu gre tudi pravica, da vodi
kampanjo za Coolidgea.

Teh težko bo na niti zmanjša-
la odobritev Mosesovega nazna-
nila, ki jo je izrekel senator Bo-
rah. Ta pravi, da bi naj bil ime-
novan Coolidge, če se bo izkazal,
da je vreden predsedniške nomi-
nacije prihodnje leto.

Oba, Moses in Borah, bosta pri-
šakovala od predsednika, da se
breče za progresivno politiko, če
hoče, da bo deležen njune podpo-
re.

Weeks in drugi si prižadevajo
dognati, kakšno stališče zavzema
nazadnji minister Hughes v poli-
tičnih vprašanjih. Oba sicer ve-
sta, da je reakcionar, ali rada
bi si pa bila na jasnem, ali bo
podpiral Coolidgea, ali pa delal
zase.

INOZEMSKI DELAVCI PRE- GNANI IZ MESTA.

Collinsville, Okla. — Ker so a-
meriški delavci zapretili večjemu
število delavcev v tukajšnji to-
plini po spopadu med njimi in
svojo z nasiljem, je nekaj inozem-
cev iz zapustilo mesto. Ameriški
delavci so namreč ukazali ino-
zemskim elementom, da morajo
nemudoma iz mesta.

Mnoge družine so izgubile kra-
ve, kokeši in pohištvo. Tistim, ki
ostanejo v mestu, so dovolili, da
ostanejo v mestu toliko časa,
dokler ne uredijo svojih zadev.
Krajevne oblasti niso storile
nobenega koraka v obrambo ino-
zemskih delavcev.

Pregled dnevnih do- godkov.

Amerika.

Iz Washingtona je prišel glas,
da bo administracija za vsako
ceno preprečila stavko rudarjev
v okolici antracitnega premoga.

Predsednik Coolidge je namig-
nil, da ne bo pritiskal na senat
radi svetovnega sodišča.

Wall Street je ugonobil načel-
nika "Piggly Wiggly" trgovin.

Državna milica štiti akcebo v
Hillsboru, Ill., kjer bo družba po-
kušala obratovati tovarno.

Pokojni predsednik Harding je
zapustil vdovi \$750,000.

Osem oseb je izgubilo življenje
tekotom dveh velikih neviht s sil-
nimi deževnimi nalivi v Chicagu
in okolici.

Inozemstvo.

Anglija je odgovorila Franciji,
da entente je konec, ako Francija
ne sprejme njenih pogojev za re-
šitev reparacijske krize.

Cunova vlada v Nemčiji je pa-
la in Stresemann bo morda novi
ministrski predsednik. Stavke in
krvavi izgrebi se nadaljujejo.

Belgija na robu velike finan-
čne krize valed padanja njene va-
lute. Francija ji mogoče posodi
milijardo frankov.

WALL ST. UGONOBIL NAČELNIKA 'PIGGY WIGGLY' TRGOVIN.

Saunders pravi, da je v boju s
Wall Streetom izgubil trgovino in
denar, ali pridobi pa si je dovolj
znanja v borbi proti denarnim
močemo.

S TISTIMI IZKUŠANIMI SI BO PRIDOBIL NOVO PREMOŽE- NJE.

Memphis, Tenn., 12. avgusta.
— Vroč in dolg je bil boj, ki ga
je bil načelnik znanih trgovin
'Piggly Wiggly' Clarence Saunders
s denarnimi močmi na Wall
Streetu v New Yorku. Prižadeva-
nja tega človeka so bila velikan-
ska, ali moč grabčljivega Wall
Streeta je še večja. Saunders je
izgubil svoj boj, svojo trgovino in
vse svoje premoženje.

Na nočjo je Saunders naznanil,
da se hoče odreči kontroli na ju-
trašnji seji, katere se vdeležijo čla-
ni tiste skupine finančnikov, ki
so ga zalagali s denarjem v nje-
govih transakcijah na borzi.

Saunders je izjavil, da se bo
jutri popolnoma odrekal predse-
dnstvu in ravnateljstvu in da bo
izkupal preprečiti bankerot s
vsem, kar ima.

Zatrdil, da je skupina ljudi,
katerim je imel on plačati do 1.
septembra znesek po \$2,500,000,
ali se pa odreči predsedništvu tr-
govske korporacije, pod kontrolo
Lynna H. Dinkinsa iz New Orle-
ansa, je dejal Saunders. "Do ti-
ga" (Dalje na 3. strani.)

HARDING ZAPUSTIL DOMALA VSE SVOJE PREMOŽENJE SVOJI ŽENI.

Washington, D. C. — Pokojni
predsednik Harding je zapustil
škoro \$750,000 premoženja svoji
ženi Florence Kling Harding.

Oporoko je naredil v mesecu
juniju malo prej, preden je odšel
iz Washingtona proti Alaski. Vse
svoje osebnosti zadeve je tako ure-
dil, da ne bo imela vdova skoro
nobenih sitnosti. Hardingova o-
poroka ne bo predložena zapu-
ščinakemu sodišču v Washingtonu,
ker ni imel nobenega premoženja
tamkaj.

Oporoka bo, kakor je čuti, vlo-
žena v Mariou, O. morda se pri-
hodnji teden. Celo premoženje,
ki znaša približno \$750,000, je po
tej oporoki sedaj last predsedni-
kove žene. Le nekaj volil je dolo-
čenih za Hardingove prijatelje.

COOLIDGE NAJBREŽ NE BO PREVEČ VSILJEVAL SODIŠČA SENATU.

V svoji poslanici do kongresa v
mesecu decembru bo sicer opo-
sobil senatorje na Hardingov pred-
log, ali ne bo pa zahteval glas-
vanja.

S TAKIM POSTOPANJEM NA- MEJAVA DOBOBI SKLADNJE V REPUBLIKANSKI STRANKI.

Washington, D. C. — Kakor
pričakujejo, bo predsednik Coolidge
v svoji poslanici do kongre-
sa, ko se ta snide v mesecu de-
cembru na redno sejanje, sicer
opozoril senatorje na dejstvo, da
še vedno čaka Hardingov predlog
za mednarodno sodišče na njho-
vo odobrenje, ali nikakor pa ne
bo zahteval glasovanja v senatu.

Do tega prepričanja so prišli v
zadnjih par dneh senatorski vo-
ditelji, ki so konferirali s pred-
sednikom o vprašanjih mednarod-
ne politike. Čeprav je Coolidge
neznansko previden in previden v
izražanju svojih mnenj, so ven-
dar uverjeni, da se natančno zave-
da, kaj je amer sedanja senata
v tem pogledu, in da se ne bo
šel bost s mogočnim elementom,
ki nasprotuje mednarodnemu so-
dišču. Po njihovem mnenju bo
obrazil svojo pozornost na doma-
če probleme ter priporočil posta-
vedajo, ki naj odpravi in reši za-
pletene domače zadeve.

Če se uresniči to pričakovanje,
potem utegne Coolidge rešiti zelo
kočljivo vprašanje na način, ki je
najprimernejši in najboljši za
vzpostavitev skladnosti in alogie
v republikanski stranki. "Nespravi-
ljivci" bodo ugnani in pomirjeni,
če ne bo predsednik zahteval gla-
sovanja o mednarodnem sodišču.

Predsednik Coolidge bo najbrž
jako kratkoročen v svojih po-
slnanjih. Namesto da bi v svoji
letni poslanici obdelal izčrpano cel
postavljajni program, se bo naj-
brž omejil na splošno poročilo, ki
bo morebiti eden najkrajših doku-
mentov takšne vrste v zgodovini
te dežele. Letne poslanice raznih
predsednikov so v mnogih slu-
čajih napolnile celo stran povpreč-
nega časopisa. Nekaj predsedni-
kov, med njimi tudi bivši pred-
sednik Wilson, je bilo bolj krat-
koročnih ob takih prilikah,
in njihne poslanice so zavzemale
enega ali dve strani dva stopev v
tem ali onem listu.

Če nam je soditi po govorih in
poslnanjih, ki jih je imel sedanja
predsednik kot načelnik državnega
senata, podgovernor, governor
in podpredsednik Združenih dr-
žav, lahko trdimo, da bodo nje-
gove sedanje poslanice zavzemale
še manj kakor en stopev.

Ko je prevzel službo zveznega
predsednika, je njegov govor ob-
segal nekaj manj kakor 300 besed;
ko je bil ustoličen za gover-
nerja v državi Massachusetts, je
vseboval njegov govor manj ka-
kor 400 besed; ko je govoril pred

(Dalje na 3. strani.)

Ameriški senatorji v Rusiji.

Moskva, 13. avg. — Senatorja
King in Ladd ter kongresnik
Fress iz Združenih držav, ki so se
mudili teden dni v Moskvi, so od-
potovali na deželo, da si ogledajo
sovjetske institucije. Amerišani
imajo svojega tolača, ki so ga
pripeljali seboj iz Amerike in od-
klonili so vsako gostoljubnost
sovjetske vlade.

Delavci Anglije se združujejo.

London, 13. avg. — Dve naj-
večji delavski organizaciji na
Angleškem sta na potu združev-
to sta Generalna unija transpor-
tnih delavcev in Splošna unija žele-
zničarjev. Obe organizaciji sta
katerim se zdaj bavijo zastopniki
transportnih delavcev in železni-
čarjev.

Izpraznitev Poruhrja ali konec entente. Kaos sledil padcu Cunove vlade v Nemčiji.

Angleška vlada je silno ožigosala
"Poincarejevo politiko napram
Nemčiji. "Invasija Poruhr-
ja je bila nepostavna," se
glasi nota.

AKO FRANCIIJA NE IZPRAVNI PORUHRJA, BO ANGLIJA TIRJALA SVOJE POSOJI- LO TAKOJ, JE BALD- WINOVA ZADNJA BEREDA.

London, 13. avg. — "Daily He-
rald", organ Delavske stranke,
piše danes, da objavljene note
precej nalikujejo po besedilu no-
tam, ki so bile izmenjane tik pred
svetovno vojno leta 1914. List po-
ziva angleške delavce, naj bodo
pripravljeni na vse posledice se-
danje velike krize.

London, 13. avg. — Anglija je
dala zadnjo besedo v konfliktu s
Francijo in Belgijo. Angleški od-
govor na zadnjo francosko noto,
ki je bil poslan v Pariz v soboto,
je bil včeraj objavljen. Odgovor
je brez malega ultimatum. Tako o-
strega nastopa proti Franciji ni
bilo pričakoval od sedanje angle-
ške vlade.

Francija in Belgija morata iz-
prazniti Poruhrje in se pridružit
mirnemu razmotrivanju glede re-
šitve reparacijskega vprašanja ali
pa dovoliti, da se entente razbije.
Poincarejev brutalni režim okupi-
rane Nemčije je nepostaven in
tira vso Evropo v propast. To je
jedro angleške note.

Nota je polna groženj, da bo
Anglija separatno rešila reparacijs-
ko vprašanje, kolikor se nje tiče
in da bo tako tirjala od Francije
svoja vojna posojila, ako franco-
ska vlada ne opusti svojega se-
danjega stališča.

Glavne točke angleške note so
sledenče:

Francija je jasno pokazala, da
noče odškodnine od Nemčije, pač
pa nemški teritorij v Poruhrju in

Zahteva Francija in Belgije, da
mora prva dobiti najmanj 26 mi-
liard zlatih mark, druga pa pet
milijard zlatih mark kljub dejstvu,
da sta obe že prejeli ogromne vsote
reparacij v gotovini in materi-
jalu od Nemčije, je pretrpana; obe
zahtevata trikrat, štirikrat več
kot pa sta opravičeni.

Reparacijska komisija, kateri
je francoska vlada pri volji po-
veriti rešitev vprašanja reparacij,
je notorično francoska komisija,
katero kontrolira Francija.

Medtem ko Francija zahteva od
propadle Nemčije maksimalno
vsoto odškodnine 132 milijard zla-
tih mark v slepi strasti maščeva-
nja, ne pa na podlagi pravične
ocenitve sposobnosti njenega pre-
maganelega sovražnika, prejema
istočasno od Nemčije v gotovini in
materijalu več reparacij kakor
kateri drugi zaveznik, dočim se ne
zmenja, da bi plačala dolg Angliji,
plačala tisto, kar ji je posodilo
angleško ljudstvo iz svojega žepa
in od česar angleška vlada še
danes plačuje težke obresti.

Anglija je proti temu, da bi
Francija in Belgija imeli prven-
stvo na odškodnino, ker Anglija
je tudi imela velike izgube v
vojni.

Anglija predlaga, da je priprav-
ljena odrediti se svojemu deležu od-
škodnine, izvenemli toliko kolikor
znaša njen dolg Ameriki, kar zna-
ša okrog 14 milijard zlatih mark
ako Francija in Belgija privolita
v poravnavo reparacij po nepri-
stranski mednarodni komisiji, v
kateri — kakor je upati — bo za-
stopana tudi Amerika; najprej pa
se ima vršiti mednarodna zavez-
niška konferenca, na kateri se
bodo obravnavala vprašanja repa-
racij in vojnih dolgov.

Ako Francija in Belgija nočeta
sprejeti gori omenjenega predlo-
žarjev.

(Dalje na 3. strani.)

FRANCIIJA POSODI BELGIJI MILJARDO FRANKOV.

Washington, D. C. — Fran-
cija in Belgija letita v finančno
propast za Nemčijo. Taka je
soda tukajšnjih vladnih kro-
gov, ko je prišla vest, da Belgi-
ja išče v Parizu posojilo 500
milijonov do ene milijarde fran-
kov v svrhu, da podpre svojo
valuto, ki je začela katastrofal-
no padati. Belgijski frank je
danes vreden samo 23 odstot-
kov svoje predvojne vrednosti.
Francoski frank ima tudi ko-
maj še 30 odstotkov predvojne
vrednosti. Ako Francija posodi
Belgiji omenjeno vsoto, postavi
lastni frank v nevarnost.

POINCARE ODKLONI ULTIMAT ANGLIJE.

Presenečenje in divja jesa vlada v
v Parizu; vladarjem Francije
je zastala sapo.

"TO JE VOJNA", PIŠEJO LISTI.

Pariz, 13. avg. — Francoski ur-
adni krogi smatrajo angleško no-
to za pozitiven prelom med An-
glijo in njenimi zavezniki. Sploš-
na sodba je, da se je Anglija od-
prito postavila na stran Nemčije.

Pariz, 13. avg. — Najprej silno
presenečenje potem pa izbruh div-
jega arda je sprejel angleški uli-
mat v Parizu. Vlada v tem mo-
mentu še ni izpregovorila, toliko
bolj pa tuli časopisje, ki je naklo-
njeno vladi.

Ministrski predsednik Poincare
je včeraj zopet napadel Anglijo,
ko je govoril pri odkritju dveh na-
daljnih vojnih spomenikov, toda
svoj govor je pripravil prej, pred-
no je videl angleško noto. Dejal
je, da Francija ne bo poslušala
groženj z nobene strani, pač pa bo
držala Poruhrje, dokler Nemčije
ne plača.

Neki višji uradnik zunanjega
ministrstva je rekel snodi, da
angleška nota pomeni napoved
moralne in ekonomske vojne Fran-
ciji.

Poluradna glasila vlade, kot
"Matin", "Echo de Paris" itd.,
pišejo danes, da je Velika Britani-
ja definitivno ubila entente, kate-
ra nikdar več ne vstane.

"Matin" pravi, da je angleška
nota "najrazganejši dokument,
kakršnega doslej še ni prejela
francoska vlada" in da takih not
ni Anglija še nikoli poslala Nem-
čiji. "Baldwin je izgubil upanje,
da Anglija kdaj dobi kak denar
od Nemčije in zdaj zahteva, da
naj Francija plača odškodnino,
piše "Echo de Paris".

V uradnih krogih pravijo, da
Francija odgovori na angleško
noto, toda sprejela ne bo niti piše-
ce tega, kar zahteva Anglija.

Prelom med Anglijo in Francijo
je zdaj gotova stvar. Vprašanje,
ki muš francoske voditelje, je
zdaj, kakšno stališče vzamejo
Italija in Združene države.

Kitajci streljali na ameriško ladjo.

London, 13. avg. — Iz Sangaja
javljajo, da so kitajski vojski
streljali na ameriški parnik "Alie-
ce Dollar" blizu Fučova in ranili
eno osebo. Ameriške straže so od-
govorile s strelji.

VREME.

Chicago in okolica: V sredo
nestalno in vroče. Južni vetrovi.
Temperatura v zadnjih 24 urah:
najvišja 74, najnižja 66. Sonce
izide ob 5:56, zakle ob 7:54.

Komunisti razglajajo padec vlade
za njihovo prvo usmago. Splošna
stavka, izgrebi in kaos v Nem-
čiji se nadaljuje; okrog 60
mrtev in 300 ranjenih.

STRESEMANN MORDA KASLE- DI CUNA; SOCIALISTI SO SE RAJE ODLUČILI STO- PITI V NOVO VLADO.

Berlin, 13. avg. — Devet oseb
je bilo danes ubitih v Zeitsau blizu
Malla v velikih izgreb, ki so v
teku med komunisti in naciona-
listi.

Berlin, 13. avg. — Cunova vla-
da je včeraj padla. Komunisti, ki
so napovedali generalni štrajk po
vseh Nemčiji, razglajajo, da je pa-
dec vlade njihova prva usmaga. V
resnici pa so združeni socialisti
strmoglavili Cuna, ko so v soboto
zaključili, da bodo danes glasovali
za predlog komunistov glede ne-
zaupnice stari vladi.

Predsednik Ebert je sprejel
ostavko Cunovega ministrstva in
povabil Gustava Stresemanna, naj
sestavi nov kabinet, če mu je mo-
goče. Stresemann bo poskušal, toda
le s pogojem, če pridobi socialiste
za vstop v vlado; na ta način bi
bila vlada koalicijska in bi pred-
stavljala velino, kajti socialisti so
najmočnejša stranka v parlamen-
tu. Dali se socialisti odsvajajo, še
ni znano, toda kaže se, da sprejme-
jo gotova ministrska mesta, ako
Stresemann osvoji njihov pro-
gram glede takojšnjih porajanj s
Francijo, novih in visokih davkov
na kapital in uvedbo zlate valute
za meze delavcev.

Stresemann je vodja takozvane
"ljudeke stranke", ki je stranka
velikih industrialistov, katerih
pravi voditelj je nemški industrij-
ski kaiser Stinnes. Ako se Strese-
mannu posreči koalicio s sociali-
sti, tedaj jutri predstavi novo
vlado parlamentu.

Komunisti go še napovedali boj
Stresemannu kot največjemu sov-
ražniku proletarijata. Generalna
stavka, katero so razglasili komu-
nisti v soboto, se je obnesla v
Berlinu. Mesto pe bilo že dve noči
v temi; delo v elektrarnah in pi-
larnah pošta. V mestu je mir.

Z deželo, posebno iz večjih indu-
strijskih središč, prihajajo poro-
čila o neprestanih izgreb in ne-
mirih. "Visoke živčne" osebe, po-
manjkanje živil in finančni kaos
vled vsakdanjega padanja marke
je vrgel vso deželo v največjo
konfuzijo. Okrog 60 oseb je bilo
ubitih in 200 ranjenih v raznih
(Dalje na 3. strani.)

HILLSBORSKA CINKARNA ODPETA.

Hillsboro, Ill., 13. avgusta. —
Danes zjutraj ob petih in 30 mi-
nut je bila tovarna trdnja "Ame-
rican Cine Co.", ki je bila zaprta
tri dni, zopet obratovati, ali to
pa v senzi vojaških bajonetov.
Trideset obojenih vojakov iz
desetih oddelkov illinojske narod-
ne straže, ki so se itaborili pol
milje proč, je postaviljenih na
straž okoli tovarne.

Straže so postavljene na vseh
strategijskih točkah. Polkovnik
A. L. Culbertson poveljuje oddel-
kom, in vsem četam je bilo na-
ročeno, naj ne hodijo po ulicah
in ne obenjuje s civilisti.

Pričakovati ni nobenih izgre-
dov. Ali čuječnost vojske straže
je podvojena, ker imajo stavarji
in unijski prijatelji velik ljudski
shod danes zvečer.

Tovarniki vodja Rossman pravi,
da se bo od 80 do 100 delav-
cev vrnilo na delo. Koliko je na
tem zadržilo resnice, homo videli
jutri.

Župan kraja Taylor Springs in
pa več drugih meščanov je izja-
vilo, da ni ljudem posebno všeč
prihod vojaških čet.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
Cena glasilov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.
Naročnina: Zedinjene države (taven Chicago) \$5.00 na leto, \$2.50 na pol leta in \$1.25 na tri mesece; Chicago \$6.50 na leto, \$3.25 na pol leta, \$1.65 na tri mesece, in za inozemstvo \$8.00.
Naslov za vse, kar ima stik z listom:
"PROSVETA"
2657-59 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.
"THE ENLIGHTENMENT"
Organ of the Slovenic National Benefit Society.
Owned by the Slovenic National Benefit Society.
Advertising rates on agreement.
Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$5 per year; Chicago \$6.50, and foreign countries \$8.00 per year.
"MEMBER OF THE FEDERATED PRESS"

Datum v oklepaju n. pr. (Julija 21-23) poleg vsakega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam ne ustavi list.

NA ČIGAVI STRANI SO OBLASTI OB ČASU SPOROV MED DELAVCI IN PODJETNIKI?

V državi Utah so prišli na zatožno klop trije rudarji, ker je prišlo lani do izmenjave strelav med rudarji in kompanijskimi pobojniki.

Pri obravnavi je bil zaslišan tudi mr. Kelter, šerif okraja Carbon. Kot pravi je izpovedal, da je kot šerif dal rudniškemu superintendentu rudnika Standardville več pušk in potrebno municijo. To se je zgodilo dan prej, preden je prišlo do streljanja v New Helperju, ki se nahaja v ravno tem okraju. Superintendent je pričal pri neki prejšnji obravnavi, da se je odločil, da ne dovoli razporediti strelavovnih straž okoli rudnika. Šerif je svojo izpovedi dodal, da mu je bilo znano, da superintendent ni šerifski pooblaščenec. Ravno tako je vedel, da vlada velika napetost med rudniškimi uradniki in rudarji.

Serif je zdaj uslužben pri rudniški kompaniji.

Take izjava in pričanja jasno povedo, na čigavi strani so v nekaterih krajih okrajni oblastveni organi, kadar pride do spora med delavci in podjetniki.

Serif je izročil strelna orožja s potrebno municijo rudniškemu superintendentu. Ze prihodnji dan je prišlo do streljanja. In kdo je obtožen? Rudarji! Šerifova služba poteče in kdo ga hitro sprejme v službo? Rudniška kompanija.

Človek bi moral res soditi v norišnico, ako bi ne razumel, kakih dogodkov in jih znal tolažiti pravilno.

Tam v Arkanzasu je bila stavka železniških delavcev. Stavkarji se nečejo podati in sprejeti pogojev železniške družbe. Organizirali so se hitro meščanski klubi in so linčali enega stavkarja in druge pa pretepali in sile iztirali iz občine. In kaj se je zgodilo? Nekatrali je čisto prije malo poročalo o teh dogodkih, na kar je vse lepo zaspalo. In čigava krivda je, da se taki dogodki pozabijo?

Ali ne zadene krivda oblastvene organe? Gani se niso, ko so linčali stavkajočega železniškega delavca in pretepali in izganjali iz občine druge stavkarje. Ne ganejo se tudi zdaj, ko je treba poiskati krivce in jih kaznovati.

Človek bi moral biti res brez možganov, da ne bi razumel, na čigavi strani so oblastveni organi v tem slučaju!

KAPITALISTIČNO IGRAJČKANJE S CENAMI POLJSKIH PRIDELKOV.

Cena pšenice je padla. In nekateri prerokujejo, da bo še padla. Neki bankir priporoča, da Združene države kupijo sto milijonov bušljev pšenice, da se požene cena za bušeljske pšenice na \$1.25.

Ali smo letos pridelali več pšenice kot lani?

R. O. Cromwell, ki ocenjuje pšenični pridelek za Lamson Bros. & Co., pravi, da bomo jare pšenice pridelali manj za sedemnajst milijonov bušljev kot je poročala vlada v juliju, ki je ocenila pridelek jare pšenice na 218,000,000 bušljev pšenice. Zimske pšenice se bo pridelalo toliko, kot je govorila ocenitev pridelka v zadnjem mesecu. Skupni pšenični pridelek bo znašal 804,000,000 bušljev, lanski pridelek je pa dosegel 862,000,000 bušljev. Iz tega sledi, da bo letošnji pridelek nižji od lanskega. Zakaj torej padla cena pšenice? Ali se to vrši po volji borzijanov in žitnih prekupčevalcev, ali so tu drugi vzroki, ki povzročajo padanje pšeničnih cen? Vsi tisti, ki zagovarjajo današnji gospodarski sistem si pomagajo s praznimi izgovori in dozdaj še niso navedli pravega vzroka za padanje pšeničnih cen.

Cena koruze gre kviško! Tako je tudi z ovsom! Kaj pa je vzrok? Ali smo mogoče pridelali premalo koruze, da zdaj primanjkuje na trgu? Slišijo se glasovi, da bo stal bušeljski koruze devetdeset centov. Torej ne bo koruza skoraj nič cenejši kot pšenica. Letos cenijo koruzni pridelek na 2,877,000,000 bušljev. Lani so pridelali 2,891,000,000 bušljev koruze. Koruzni pridelek bo letos komaj za eno spoznanje manjši kot lani. Ovsu bomo pa pridelali več kot lani. Pridelek ovsu cenijo letos na 1,282,000,000 bušljev, lani smo pridelali le 1,201,000,000 bušljev ovsu.

Ako pada cena pšenice, poskočuje pa za oves in koruzo, bi morali farmerji res biti udarjeni na možgane, da ne bi razumeli, da kapitalisti, ki se pečajo z žitno trgovino, manipulirajo cene!

Če je pridelek velik ali majhen, cene določijo borzni in žitni spekulanti in sicer sebi v korist!

SLIKE IZ NASELBIN.

Ramsey, Ohio. — Dolgo sem se pripravil, da napišem par vrstic iz te prijazne doline, ki pa je bolj podobna dolini solz kot prijetnosti. Oddaljeni smo od večjih mest in naselbin. No, pa za zdaj še gre. Obratujemo s polno paro, ali kadar bo prišla parna piščal peti že predolga melodija, potem pa še vemo, da smo zopet kot v sužnosti.

Slovenec je tu dosti naseljenih in se prav dobro razumejo med seboj. Pečarski klubi pri nas ne zaostajajo, zakaj sedaj je ustanovljena še peta podružnica. Pečarji imajo sploh močno zvezo med seboj, tako če ta ali oni zbolijo, mu že pride drugi malo postreči ter mu da hitro zdravila ali kar potrebuje. V takih slučajih pride prav črna kava in pa kaj drugega, če je ravno na razpolago pri pečarjih. Saj drugega itak ni pri nas.

Tu prav počteno in mirno prenašamo zapovedi svete prohibicije. Ne pij, če nimaš. Škoda, da ni človek kakor kamele, da bi el bil v boljših časih naložil za daljšo dobo. Tedaj bi se lahko podal na pot in brez skrbi korakal mimo moža postave ter se mu smejal v pest.

Stopim naj zopet korak nazaj do zvestih pečarjev. Kar je starejših ima še vsak bolj veliko "zenko" in tudi dosti "otrok", jaz pa sem šele zdaj pristopil in imam le bolj malo ter še tista je rujava ter otroci so še bolj slabotni. No, pa mislim jo množiti in mra. Peč preobleči v novo obleko, da bo lepša in morda se še pripeti, da se še kdo drugi zaljubi vanjo. Za zdaj je malo bolj težko, ali ko pride čas, dva tri dni dela v tednu, potem bo pa vse drugače izgledalo, tako, če bo prišla kaka blondinka okoli, se bo kar šušila, da mora priti s tako snažnimi čevlji in ne opraki preprogo.

No, tistega se ravno ni bati, ker Slovenec sploh ni tu in drugih pa dosti. Ali kar nas je pečarjev, mislim, da smo se val vpišali v pečarski stan in zato so pa tudi stroga pravila, da je gotovo kaznovan zlasti še oni, ki se oženi.

Naj zadostuje. Od kuge še ne bom nič pisal, ker še nisem tako levgabim in še novinec. Pridem pa drugje okoli pečarskimi postavami na dan, predno nesem svoje kosti, tja se stene.

Posravn vsem Slovencem širom Amerike, zlasti pa pečarjem v Library, Pa. — Pečlar.

Bellingham, Wash. — Naše mesto šteje okoli 3.500 prebivalstva. Leži na majhnem hribčku, odkoder ima človek lep razgled na vse štiri vetrove, posebno pa na morško gladino.

Glede delavskih razmer ne bom dosti opisoval. Tu je samo en premoškiop, spadajoč k Bellinghamski premogovni družbi. Pri tej družbi so zastavljali lanske leto. Ko so organizirani delavci ali na stavko, je ta družba najela neorganizirane delavce, da so opravljali stavkokoško delo. Organizirani delavci bi bili stavkali toliko časa, dokler bi družba ne priznala njih zahtev in jim ugodila, pa je nenadoma prišel od predsednika Lewisa brujav, da je stavka preklešana in zdaj imamo "odprto delavnico".

Bratje, trpini, iz tega vidite, kaj ana napraviti z nami predsednik U. M. W. of A. John L. Lewis. Tu je pustil delavce na cedilu in distrikt št. 26 jih je pa spondiral. Zakaj bi vsi delavci ne stopili skupaj ter sklicali izredno sejo na kateri bi odstavili Lewisa kot predsednika U. M. W. of A., na njegovo mesto pa postavili drugega moža, ki bi res delal v korist delavcem. Po njegovih delih smo spoznali Lewisa, da nje-mu ni prav nič za delavstvo rudarske unije ter da absolutno drži s kapitalisti. Zlasti sedaj mu je že vseeno, kaj govore o njem delavci in kako s njimi postopa, ko si je že lahko napolnil malho, kar so mu omogočili delavci a svojimi žulji ali pa si je pomagal sam s tem, da se je bratil s premo-garskimi mogotci.

Tu se je pripetila dne 29. julija velika nesreča na železniškem križišču. Brzovlak je udaril ob avtomobil, v katerem se je nahajal mladi, šele 17 dni poročen par. Bila sta oba tako razmesarjena, da ju človek ni poznal in nju-ni udje so ležali razmetani po tleh. Njun avto je bil tako razbit, da ni bilo videti ni koščka celoga ter ne poznati, da so bile te podrtine kdaj avtomobil ter še kakšnega sistema je bil. Mož je bil

porodu Nemece, star 27 let, žena pa je bila Kanadčanka, stara 25 let. Ker nimata tu nikakih sorodnikov, da bi se zanju zavzeli in plačali za njima pogrebne stroške, še vedno ležita pri pogrebniku. Pri nobenem društvu nista bila, a prihrankov tudi nista imela.

Še dosti ljudi je, da niso pri nikakih podpornih društvih, kar pa je v današnjem družabnem redu, ko vse stremi samo za denarjem, neobhodno potrebno. Človek pravni ne ve, kdaj ga lahko doleti smrt, torej bi bilo še toliko bolj potrebno, da bi se organizirali vsi. Kdor še ni pri nobenem podpornem društvu, naj pristopi k S. N. P. J., katere se je iskarsala po svojih delih kot najboljša podporna organizacija te vrste v Ameriki.

Pozdravim vse čitatelje "Prosvete". — John Gregorina.

Rusija rešuje stanovanjsko vprašanje.

Moskva. — (Poroča Aniso za Federated Press.) — Dobiškolovcu, varilniku, človeku, ki ne mara delati ali špekulantu v Rusiji lahko stokrat več zaračunajo za stanovanje ali najemnino za sobo kakor pa nizko plačanemu delavcu. V izjemnih slučajih tudi računajo verižnikom dve in trikrat toliko od najemnine kot delavcu.

Novo stanovanjske odredbe odločajo, da mora biti najemnina računana na zlati denarni podlagi. To je vladet tega, ker so v preteklosti radi vednega padanja rublja bile najemnine proti koncu leta tako niske, da se jih ni splačalo niti pobirati in tudi mnogo drugih nerednosti se je pri tem vršilo. Novo določena stanarina, še ni gotovo, da bo zadostovala, da se izboljšajo stanovanjske razmere, a vendar bo v veliki meri služila, da bodo lahko popravljani stanovanjski domovi, kolikor je to potrebno.

Lastništvo stanovanjskih hiš si namreč pridržuje občinska vlada mesta, ki daje pravico do najemanja stanovanj različnim delavskim komunam ali hišnim komitejem, ki potem podeljujejo stanovanja po velikih stanovanjskih hišah, kjer imajo tudi svoje urade. Ti odbori pobirajo najemnine in s istim denarjem vzdržujejo popraviljanje in ohranjanje stanovanj. Najemnina stanovanj je stalna po ukazu sovjeto.

Za določevanje najemnine pristojbino so vzeli kvadratni sežanj. Za vsak kvadratni sežanj je treba plačati človeku, "ki se živi s delom", po tri do deset zlatih rubljev na mesec (\$1.50 do \$5). Delavci pa plačujejo najemnino na podlagi njih plače. In sicer plača mož, ki ne zasluži več kakor \$15 na mesec samo pet do deset centov najemnine od vsakega kvadratnega sežnja, dočim bo delavec, ki zasluži na mesec več kot \$50, plačal po 50c stanarino od vsakega kvadratnega sežnja na mesec.

Ljudje, ki si najemajo obširna apartamentna stanovanja za malo številu stanovalecev, so kaznovani na drug način. Vsaki osebi je dovoljen prostor dveh kvadratnih sežnjev in tako za vsakega člana v družini, da ni treba plačati več kakor gornjo vsoto najemnine. Če ima človek večji stanovanjski prostor, pa mora plačati dvakrat toliko vsoto. Na ta način ima delavec s petimi v družini stanovanje 500 kvadratnih čevljev poda in za to plača na mesec samo 50 centov. Za isti prostor pa bo profiter plačal najmanj \$90.

Nezaposleni in pa družine, katerih očetje so pri rdeči armadi kakor tudi druge osebe, ki so na seznamu ljudi potrebnih javne pomoči, dobijo stanovanje rastonj, ako vložijo prošnje. V nikakem slučaju pa jim ni treba plačati od stanovanja več kakor minimalno določeno najemnino.

Profiler ali "nepman", kakor mu pravijo Rusi, ima v tej deželi slabe čase. O tem vprašanju sem se pogovarjala s nekaterimi Rusi in dobila sem sledeči odgovor:

"Vsaka dežela ima svoje stanovanjsko vprašanje, katerega rešuje v škodo kakemu razredu in v največ slučajih proti delavskemu razredu. Velika stanova-lišča so nastala s delavskimi družinami in na ta način plačujejo delavci najvišjo stanarino, kajti tam, kjer stanujejo oni, so hišni posestniki vložili v poslopja najmanj.

"Na ladijah je med potniki najbolj prizadet tretji razred. Ta plača prepročionalno največ, a ko upoštevamo, kako mali so

stroški z njim proti stroškom, ki jih prisadeva prvi razred a svojimi potniki. Razkošno opremljeni Pullmanovi spalnivozovi delajo na ameriških železnica-h izgubo železniškim družbam. Ameriški delavci pa se vozijo nam-tlačeni po navadnih železniških vozovih brez vsake udobnosti in s tem pokrijejo izgubo, ki jo napravijo razkošni vozovi.

"V Rusiji vidimo vse to in ravnotako mi izkoriščamo en raz-red, a ta je tisti, ki lahko plača."

Z osirom na tako uredbo plača verižnik v Rusiji celo večjo stanarino za stanovanje brez vsake opreme kakor je plača inozemec, ki se nastani v dragem in lepo opremljenem hotelu ter ima vse potrebe. Kmečki dom je eden najfinjših hotelov, ki ga ima v oskrbi vlada. Ko pridejo z de-že kmečki zastopniki v mesto, pa jih ni treba plačati v tem ho-telu za sobo več kakor 10c. V zve-z nizki najemnini ima vso oskrbo, kurjavo, razsvetlavo in vodo. Zato pa profiterjem stanovanja toliko bolj zaslijo.

Fašisti še strašijo v Združenih državah.

New York. — O fašistih v Zdru-ženih državah so bile pričele kro-žiti zlagane vesti, da je njih gi-banje potlačeno, kar pa zanika protifašistična zveza v Severni Ameriki in navaža se to tudi do-kenze.

Zadnjih par tednov se je poka-zalo, da fašisti še vedno delujejo, in sicer v veliko agiliteto zlasti med laškimi naseljskimi okrožji. Italijanski poslanik za Zdručene države priina Gaetani se je podal v Rim, da se tam povestuje s ma-šino črnorajčarjev, kako bi pro-jektirali veliko fašistično gibanje tu in napravili iz ameriških delav-cov fašiste. Poslanik Gaetani je zatrdil črnorajčarskemu glavne-mu stanu, da je sodnik Gary sil-no naklonjen fašistom in da bo lahko tudi služil kot glava k raz-širjanju fašizma v Ameriki. Ve-liki svet črnorajčarjev v Rimu se je nato odločil za agitacijo, med svojimi nasledniki preko oceana v Ameriki ter da jih bo podpiral v tem "patriotičnem" delu.

Ministarski predsednik Musso-lini je imel tudi govor o preko-ceanakem fašizmu v Ameriki, češ, da je silno potreben za po-tlačanje vsakega "rdečega" na-silja!

Iz vseh prisrdevanjskih rimskih fašistov je vseeno razvideti, da je njih delovanje med svojimi ro-jaki v Ameriki precej težje nego so pričakovali. Spoznali so, da ljudje tu niso tako dovzetni za bombe in bodalo. Nadejamo se pa lahko, da črnorajčarji ne bo-do odnehali, saj vidimo, kako se-jejo semo svojih slodejstev po vsej Evropi, na Francoskem, Španskem, Nemškem in povod, katero tudi odredvea že leta zlo-činake sadove, kot jih je rodilo v Italiji.

Lahko tudi pričakujemo, da bo

denar, ki so ga investirali podli-galci fašizma v Ameriki za poja-šnje črnorajčarske sile, prin-e-sel svoje uspehe, ki bodo slieni kakor oni v Italiji, in sicer na škodo delavskemu gibanju. Svo-je uradno glasilo še izdajajo fašisti v Bostonu. V tem organu propa-gira glavni svet črnorajčarjev v Rimu za fašistično organizacijo v Ameriki. Naloga delavstva je torej, da v vseh ozirih, kjerkoli se nudi prilika vodi protifašisti-ko agitacijo.

Izdajanje izseljenjskih pasportov v Jugoslaviji.

Minister za notranje zadeve je sporazumom z ministrom za soc. politiko odločil, da se morajo vse kompetentne oblasti pri predla-ganju prošelj za potne liste za izseljevanje v Združene države držati sledečega reda:

1. Prošnje oseb, ki so se hote-lo izseliti, pa so jih naseljenjske oblasti Združenih držav vrnil-e, ker je bila kvota za leto 1922-23 že izčrpana;

2. Prošnje oseb, ki so z name-nom, da se izselijo, razprodale svojo posest in predložile prošnje do konca decembra 1922;

3. Izdani, ampak ne porablje-ni potni listi za Združene drža-ve iz leta 1922, ki so predloženi Generalnemu izseljenjskemu ko-misariatu za klavzulo. Ti potni listi s klavzulo bodo v najkraj-šem času poslani kompetentnim instancam, da jih hitro izroče pro-silecem;

4. Izdana dovoljenja za izda-nje izseljenjskih potnih listov le-ta 1922, ki so bila predložena Generalnemu izseljenjskemu komi-sariatu, in ki bodo tudi razposla-na Generalnemu izseljenjskemu Komisariatu, in ki bodo tudi raz-poslana nadležnim za nujne iz-dajanje izseljenjskih potnih li-stov prosilecem;

Omenja se, da je treba pri uva-ževanju novih prošelj računati tudi s prošnjami, ki so bile lani odklonjene, ker je bila kvota iz-črpana, in katerih je bilo poseb-no mnogo v Sloveniji in Dalma-ciji.

Razpis ministertva za notra-nje zadeve naglašja, da izmaha po kvoti dovoljeno številu komaj četr-tine števil oseb, ki so bilo prej sprejemane iz Jugoslavije, med-tem ko je potreba za emigracijo z osirom na dosti slabe sedanje gospodarske razmere neprimerno večje od fakične možnosti, da se zadovolji.

Iz tega si bod omnogi v Zdru-ženih državah živeči Jugoslova-ni lahko napravili odgovor na vprašanje, zakaj da ne prihajajo pričakovani sorodniki ali prijatelji.

Treba je omeniti, da je bil ta razpis v domovini izdan 15. jun-i, in da se je medtem začelo s izdajanjem potnih listov v onem številu, odpada po mesečni kvoti na Jugoslavijo.

NOVA KNJIGA! NOVA KNJIGA!

"Pater Malaventura" in "V kabaretu"

Spisal Zvonko A. Novak. Ilustracije narisal Stanko Zele.

Izdala in založila Književna matica S.N.P.J.

Povest iz življenja ameriških frančiškanov. To je prva slovenska knjiga v Ameriki, ki ima izvirne slike. Fina trda vezba. Stane \$1.50 s poštnino vred. Rojaki, sezite po tej knjigi, ne bo vam žal!

Naročbe sprejema

Književna Matica S. N. P. J.
2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

100

Njeno življenje.

Fovert — Spisala Zofka Kveder-Demetrovič.

Knesova knjižnica — Izdala "Matica slovenska".

(Konec.)

Vsi tisto, kar taki le žulji, tvoji žulji in Lenini, zaslužijo in pridajo v desetih, dvajsetih letih, to vse tiste roke, tiste bele grošne roke vzamejo in razmečejo v par nočeh... Tako so tiste damice v starem mestu... V par nočeh... za teden dni... Pa še malo jim je... Več, drage žale, so to, mami... Za grofo in barone, mami, za bogatino... Pa tudi revež rad poizkusi vse to, mami... He, he... Daj mi piti, mami, ženem sem...
Mati mu je nalila vode iz glinastega vrča, ki je stal na oknu.
"He, he, voda... Ti pijek vedno vodo, vodo pa cikurijo... Več, to ni prav, proketo, ni prav... Ti bi morala medenico piti in mano jesti, mami...", je blebetal s pijano zgovornostjo.

"Ti to zaslužiš... Ampak je že tako, tisti ki zasluži silene naslanjaje, sedijo po vagastih kmetijskih stolih, drugi pa, ki ne zasluži, imajo vsega: žametna pa cekinov, mehkih blazin, pečenke vsak dan in šampanjca... Pej, za hiš je tvoja voda, mami... Šampanjca sem se navadil ta teden in sladke rozolje... He, he... In same paštete sem jedel, same delikatese... izobranosti gosposke..."

Sin se je zibal in omahoval pri mizi. Oduren smeh mu je igral okrog ust in odkrival bele mlade in vendar že zanemarjene sobe. Z umazanimi prsti je bobnal po mizi in pritikal s peto ob pod.

Mati je stala pred njim visoka in blesta. Kakor iz kamna je bil njen obraz, obdan od bujnih belih las, ki so se nakopirili nad čelom v strogo svrelo. Sinov smeh ji je butal v lice, kakor smrdeča, odurna gnojica... Zvijala se je pod njim, kakor zver, ki jo trpinčijo...

"Nobel si videti, mami, nobel..." je jekal sin, nehoti prevzet od njene pojave.

"In denar?... Od kod si imel denar?" je vprašala mati trdo in sklenila roke, da so zapokali gležnji.

"Denar?... Hm, od kod? He, he... Vzel sem ga. Jaz ga nimam, saj več... He, he..." se je smejal pijano.

Materi se je zdelo, da je sinov obraz živahski in ostuden. Neopisen gnus ji je prevzel srce.

"In komu si ga vzel? Povej, komu!" je izpraševala in se nagnila proti njemu.

"Jezila se boš, saj vem... He, he, ti si puritanka... Ampak, kaj morem za to, da je Leni tako neumna?"

"Leni?"

"Da, ona... Vraga, še slutil nisem, he, he... da je tako petišna..."

"Njej si vzel?"

"Da, njej, Leni, mami..."

"Koliko si ji vzel?"

"Vse, mami... Vse! Jaz sem tak: vse!... He, he, vse!"

"Kako vse?... Ona ima denar v hranilnici..."

"Pa od tam sem ji ga vzel, naravno, he, he... Doma ima trideset srebrnih kron, trideset beraških kron v rožnat papir zaviti in v škafico spravljanih... He, he, kaj bi s tem!... Hranilno knjižnico je imela v stannici zašto pod blazino... Jaz sem ji dal stare računice in ljudske žole, mesto hranilnih bukvic, he, he... Slaje spi, če čuti kaj pod glavljem... Vem, da se ni zapazila... Trikrat bi bil lahko popihal čez morje in se ne bi vedela... He, he, nikoli nisem bil neumen..."

"Naši Leni si ukradel denar?... Naši Leni!"

"Da, naši... Skoro dve tisoč forintov je bilo, pomislil... Stiri tisoč kron!... In vse je pri nas zaslužila... Domaš denar, sem si mislil, he, he... Na, ta bajta je tako moja, ne? Edinec sem... Komu bi dala, če ne meni, kaj mami, he, he... In če bi Lena preveč plesala zaradi te lepe knjižnice, jo lahko intubirala na bajto, ne?... To je vseeno!"

"Leno si okradel?... Vse, kar si je v tridesetih letih prihranila, si zapravljal v enem samem tednu z vlačugami?... Je zavpila mati.

Nagnila se je nad njega in se zapčila s svojimi plantefimi očmi v njegov obraz.

Pijan je bil, gnusno pijan...

Bedasto se je smejal nazaj: "No, no, mami, no, no... Le ne tako hudo..."

"In ti si moj sin!" se je zgrozila mati. "Ti si moj sin!"

Vsa se je stresla od neizmernega ogorčenja, od neizmernega gnusa in zaničevanja.

"Saj ni res!" je zakričala. "Saj ni res!... Nečem sina lopova!... Nečem sina tata!..."

Nekaj je omahnilo v njej, nekaj se je zlo-milo. Stislilo jo je v prsih. Ugrižnila jo je strupena kaša za srce in kri ji je vroč in kipeča butnila v glavo. Skalo se ji je v duši, vzdignilo. Grenkost prebrida, razočaranje neizmerno, tep-tana, ogoljufana ljubezen, srd, sramota — ji je kakor val zalilo močane in skalo pamet.

Na polci v odprti omari na knjigah je ležal revolver, nabit in pripravljen v bran; zakaj hiša je stala na samotni in mnogokrat je bilo slišati o vlomih po okolici.

Nekaj skrivnostnega, strašnega, neka hudob-na, pošastna roka jo je sunila tja.

Pograbila je orožje.

Namerila je na sina in ustrelila.

Zagnal se je. Čudno je zavzdihnil, zakrilil s rokami in se zvrnil na tla.

Obstala je na mestu, kakor zadržana od ne-vidne sile. Kri je padla nazaj v srce, tečka in ledena kakor toča. V strašnem molku je molčala noč okrog nje.

In potem je zaročala od nekod pošast, peklen-ake groze polna in peklenskega škodokelja.

"Ubijalka!" je zasiknila iz noči.

"Ubijalka! Ubijalka!" je zavpilo v duši.

Nagnila se je nad sina. Zgrabila ga je za

rame in s divjimi očmi, polnimi bele, pošastne groze, mu je pogledala v obraz, blizu, blizu.

Saj ni res! Ni se ni zgodilo, ni!

Ali strašni, smrtni kropot je prihajal iz bo-lestno spačenih sinovih ust.

Smrtni križ ga je zvil, stresel, raztegnil. Belo so se zavrtile oči, roke so grabile okrog sebe s strašnimi, dolgimi prsti.

"Sin!"

Privzdignila mu je glavo. Krvave pene so mu pritekale iz ust. Še parkrat je truplo zatre-petalo, prvi so se dvignile, roke so se enkrat uda-rile po tleh.

"Sin! Nikar ti nisem storila! Sin!"

Strašne solze so se ji iztisnile iz oči in so ji kanile iz oči. Kri je jokala, o, srčno, prebridko srčno kri...

"Sin! Rajko! Edini! Dragi!"

Kakor brez uma je jekala in ga klicala.

Skočila je kvišku in ga polila s vodo. Ali nepremično je ostalo telo, nobena mišica se ni več zganila.

"Sin!"

Obstala je. Obstrmela.

Strašni ledeni mir se ji je vzdignil v duši. Okamenela je kakor uklet kip.

S strahom je zrla v sina. Ni se ga upala več dotakniti. Gledala ga je kakor nekaj tujega, strašnega.

Že mu je smrt s svojo mrlo, mirno roko po-gladila obraz in ugasila oči. Že mu je vtisnila na čelo in lice svoj sveti, večni pečat, že mu je iz-brisala odurna sledi lahkomišelnega življenja okrog mladih ust, že ga je ispremenila in po-lepšala.

S strahom in spoštovanjem je mati, morilka, pokleknila na tla, s strahom je zatisnila oči svo-jemu otroku, s strahom mu je naravnala roke.

Dolgo ga je potem gledala molče in brez solz.

Iz mrtvega obraza lepega mladčnika so sto-pale plemenite poteze njenega obeta. Kakor se senes umakne tako se je umaknila pijanost iz tega lica. Vse, kar je zapisalo ponočevanje v ta obraz, razuzdanost, strasti, vse je brisala smrt s svojimi košenimi prsti; kakor madežev ga je umila.

"Lep si, sin! Še nikoli te nisem videla tako lepega," je šuštila mati. Kakor kri ji je tekla na-izmerna ljubezen iz oči. Očila je rano v svojih prsih, strašnejšo, nego jo je prisadila sinu...

Ali se so dvignile furtje.

Morilka! Ubijalka!

Lastno kri si prelila! Lastno, bridko ljubljeno kri.

Kaj je treba še storiti? ...

Vzela je iz omare dva velika bela papirja in ju položila na mizo. In v velikimi črkami je na-pisala na prvi papir priznanje svojega zločina in na drugega testament.

"Vse, kar ostane po naju, je lastnina naše zveste služabnice Lene Prekarjeve iz Hrtov na Kranjskem."

Podpisala se je s trdno roko.

Še enkrat se je nagnila nad sina.

Miren in lep je ležal na tleh.

Ni se upala s svojimi trepetajočimi ustnicami dotakniti njegovega obraza.

"Odpusti mi! Nisem mogla drugače!"

Tiho je odšla ven v noč.

Ah zunaj so jo sprejele spet pošastne sence.

Morilka!

Po strmi stazi je stekla dol k morju.

V nepretrganih slikih se je vrstilo vse njeno življenje pred njenimi očmi. Tisto popoldne ko je prvič ugledala Romana Sterleta, svojega moža, — poroka, in vse dalje, dalje, vse dolga leta, vsi veseli in teški dogodki, vse hoočanje noči. Elita, Mirko, Mimica, rojstvo Rajkove...

Smrt otrok in brezuspelne borbe proti dediščini sinovi...

Kje se je začelo, kdaj se je začelo?

Toliko trpljenja, solz, truda in napora in vse zaigrano! ... Toliko muk, toliko poizkusov, po-gume, vztrajnosti in vse zaman! Toliko želja, nad, hrepenenja in tako malo sreče. Sama tema, sama bridkost! ... Brez sledu je ostalo njeno življenje...

Oh, kaj ni bilo njeno srce pošteno in hrabro, njena duša zaupanja polna? Vse, kar ji je dalo življenje, vse ji je zopet zdobilo in otelo...

Bižana od prevar, je nosila težko breme svoje usode... Kakor pomandrano polje, je njeno živ-ljenje... Vse strto, pokončano, kar je sejala, kar je evetelo in obetalo sad in lepoto... Samo trnje povsod, pust kamen... Nič se ni izpolnilo, kar ji je obetala mladost... Strah in praznina bo ostala za njo... Smrt in grozota...

Zasmilila se je sama sebi grenko in bridko.

Zakaj, zakaj vse to?

Sama je ubila sina s zločinsko roko! O, in koliko je bilo ljubzni zanj v njeni duši! Kako ga je ljubila! Kako je trpela!

Kje, kdaj se je začelo?

V temi pred njo se je zablščal prelepi, veseli, solnčni dan... To je bil tisti dan, ko je prvič ugledala Romana, svojega moža...

Oh, kaj vse se je rodilo iz tistih jasnih ur, koliko gorja, koliko nesreče!

Zasklelo jo je v srcu od obupne bolečine.

Spotaknila se je in padla.

"Oh, sama tema naokrog, sama groza!"

"Tudi jaz sem živa," je spoznala, "tudi jaz!"

Jokala se je, kakor otrok, sama nad seboj, nad svojim življenjem, nad otroki, nad sinom, ki ga je ubila sama.

Oh, gorje, gorje!

Še hitreje je drvela nizdol po strmini. Pesek in kamenje se je rušilo za njenimi stopinjami.

Kakor črn žamet se je raztezalo temno morje v daljavo, mirno in tiho. Brez zvezd je bila noč, strašnih skrivnosti polna.

Izpod pečine je rahlo dihlo, vzdihovalo v globini.

"Odpusti mi, o Bog Vesoljstva, odpusti mi!"

Vrgla se je dol, ubegana, uboga, željna mira in počitka, pozabljenja.

Zamolilo je zaplusknilo pod nočnim nebom.

Valovi so kratko udarili ob skale, zašuboreli in zopet se je zgrnilo črno morje v ravno, mirno, molčečo gladino.

Janko Kernik:

Razstrčeni listi.

I.

Imel sem prijatelja.

Dober mož je bil. Kadar je imel denarja, — a ga imela oba, in kadar sem bil jaz zaljubljen, je tudi on prebrl Heineja.

Če sva šla na izprehod, me je vsolej on vprašal, kam pojdeva, in kadar nisem bil jaz v tistem drugem stanu, v katerem hodi človek pod tem ali onim oknom gorindol, a sva jo krenila vun iz me-sta na zelene travnike.

Včasih sva tako ravnala. Kaj bi ne, saj sva bila prijatelja (od mladih let).

Ko sem šel jaz doma po mlakah kabe loviti, tačas je tudi on lopo-tal po vodi, in če je kolmošter me-ne poslal za peč, se je tudi moj prijatelj jokal s menoj vred.

Oba sva šla po svetu študirat, in ko je naju filistrstvo pokrilo s svojim meglenim pajčolanom, sva bila zopet skupaj ter skupaj ho-dila na izprehode.

Eno naju je ločilo. Jaz sem se zaljubil v nekak mesec, — on pa je tedaj bil Heineja; zaljubljen se ni nikdar.

A človek ne ve ni ure ni dneva! Šla sva vun iz mesta na polje, na travnike. Bil je lep pomladni dan, takov kakršnega opevajo po-etje, ko so stari po petnajst ali šestnajst let.

Na vrbi ob travniku je švigal drozg, po travniku so cvele soln-čnice.

"Kaj gledaš tako pazno?"

vprašam svojega tovariša.

"One roka. Glej, kako obraha-jo svoje glavice za solnce."

"To je ljubezen," mu pravim.

"Kdo, da si se s fiziko ukva-rja?"

"O molči, molči," odgovorim smeje, "človek ne ve ni ure ni dneva."

In drugega dne sva šla zopet čez travnik; nebo je bilo oblačno.

"Glej, kako žalostno povečajo danes solnčnice svoje cvete, za ljubčkom žalujejo."

Prijatelj je molčal.

Pomlad je minila, poletje je razgrevalo meste in polje, prese-lila sva se s prijateljem na kme-te.

Mnogo tujcev je bilo tu, deklet in gospa.

Mene sta zanimali dyi črni o-čeni — in tovariš moj je potrpe-ljivo recitiral: "Im wunderschö-nen Monat Mai."

Pa mož se je dolgočasil, — zde-lo se mi je, da se mu zdeha.

"Človek ne ve ni ure ni dne-va," sem mu zašugal.

Nekoga večera sva sedela sa-na pred svojo gostilno, kar se pri-pelje mestni voz. Gospod in go-spa, oba elegantna, izstopita.

Ko odideta mimo naju v večo, obrne gospa svoj obraz. Videl sem oči, samo oči.

Tovariš moj me prime za roko.

"Kdo je to?" vpraša nekako čudno.

Takih vprašanj pri njem nisem bil vajen.

"Čakaj, hočem poizvedeti," pravim.

"Ne, ne nikar," odgovori oser-no.

In ko sva šla k počitku, ni go-voril več o Heineju.

Človek ne ve ni ure ni dneva.

Drugega dne smo se seznanili z došelega.

Šli smo na izprehod; trebalo je iti čez ozko brv.

"Dajte mi roko," reče gospa mojemu tovarišu, in ko smo se vračali domov, je šel na njeni strani.

Zvečer niava govorila, in več dni, več večerov je bilo tako.

A šla sva vendar zopet sama na izprehod. Zopet čez travnik; — solnčnice ni bilo.

Jaz sem omenil onih rož. To-variš je obstal, me pogledal in dejal tiho: "Da, to je bila ljubezen."

In popoldne se je izprehajal z lepo tujko.

Drugega dne zgodaj zapejo tro-benta po vasi. Huzarji so prišli. Na čelu je jahal lep lajtnant.

Popoldne smo napravili izlet in lajtnant je spremljal našo gospo, na drugi strani pa moj tovariš.

In zopet je napočil dan, lep solnčen, poleten dan.

Moj prijatelj je bil doma — bo-lan je bil. Besedice ni govoril; v strop je gledal — nem — potrt.

Lajtnant je sam spremljal lepo damo.

Drug tik drugega sta hodila in se razgovarjala tiho in smehlja-joč.

Bore prijatelj!

Mnogo, mnogo tednov je mino-lo, in ondan sva šla s prijateljem zopet vun iz mesta na polje, na travnik.

Meglen dan je bil, na vrhah ni bilo več zelenega perja.

"Solnčnice tudi ni več," sem de-jal tovarišu.

"In ljubezen!" je odgovoril tiho.

Megla je pokrivala plan in me-glene gozde, po vrhovih golih vej pa so visle srebrne kaplje.

Ali niso bile to solze, — solze za solnce, za cvetjem?

II.

Bele rokavice je imel in belo ovratnico.

V roki je držal klak, in moder-no izrezane peruti elegantnega lastavičarja so se lepo polegale proti petam.

Baronica je položila Voltairje-vo "La Pucelle" iz svojih drob-nih ročic in lenivo naslonil se v fotelju je zategnila ustni v lju-bezniv smehljaj.

Lep mož je bil ta novi odgoji-telj, eleganten kakor bi bil rojen v salonu.

In vendar je tekla njegova zib-ela v kmetaki hiši.

Frak in bela ovratnica sta mu bi-la, kakor prirojena, in vendar je nekak begal bosonog po vaškem blatu.

Vedel in kretal se je tako, ka-kor bi ne poznal drugih tal, nego gladke parkete.

In vendar je nekak okorno ko-rsnel po flovem tlaku očetove kmetovske izbe.

A sedaj je stal v baroničnem buduarju.

In baronica je tu mnogokrat prebrala Voltairja in mnogokrat sanjarija o črnih brčkah.

In ta, ki je sedaj stal pred njo, ta je imel črne brčice.

Kaj čuda, da ji je bil po godu, — ta novi hofmajster?

Sedaj je bilo vendar strašno dolgočasno na deželi — ni plesov — ni gledališč; ves dan julija mesece gorko solnce.

In drugega dne se je preselil novi odobreni odgojitelj v grad ter je prinesel seboj črne brčice.

Učil je mladega barončka la-tinsko, z gospod baronom je igral šah, z gospo baronico pak — ti ljubi moj bog, saj je bilo strašno dolgočasno na deželi, ni plesov, ni gledališč, nobenega lajtnanta — cel dan gorko poletno solnce.

Pred gradom je stala kočata platana, veje so obsenčevale ba-ronična okna. Po vejah pa je skakljal majhen ptiček in švrgole-ter gledal v okna, gledal mnogo-krat lepo baronico in lepega ho-fmajstra, ko sta sedela na kana-peju, se poljubovala in šepetala tiho, alastno.

Kaj sta govorila, tega ni čul, saj tudi ni bil radoveden — majh-ni pisani ptiček.

In to se je godilo mnogo, mno-go dni v vročem, dolgem poletju; — platana je obsenčevala visoka okna in po vejah je frčal gorin-dol mali ptiček.

Prišla je jesen. Zeleno listje je izgrbljalo svoj avit, obrumelo je, padlo na rosna tla, ptiček je žalostno gledal v visoka okna.

In nekega dne, — megla se je vlečala čez daljino planjavo, — je priiskal zopet na veji pred okno.

A danes ni bilo lepega hofmaj-stra v buduarju, — baron in ba-ronica sta bila tu.

A nista sedela na kanapeju in nista se poljubovala.

Ptiček je zopet odfrčal, — saj ni bil radoveden; tožilo se mu je po lepih, gorkih dnevih.

Proti večeru je bil zopet na pla-tani, iz grada pak je prišel lepi hofmajster, in za njim je nesel fante majhno enleco.

Listje je šumelo pod njunimi stopinjami; ptiček je položil gla-vico pod perotnico.

Mračno je že bilo. —

Min